

ಸುರಬಹಾರ್ ನವಪಲ್ಲವಿ

ಸ್ವರಬತ್ ಎಂಬ ತಂತಿವಾದ್ಯ ಅಳಿವಿನಂಚಿಗೆ ಸರಿದಿದೆ. ಸುರ ಬಹಾರ್ ಕೂಡ ಅಪರೂಪದ ವಾದ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಸಿತಾರ್ ಅನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಸ್ವರಬತ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯವಾದರೆ, ಸುರ ಬಹಾರ್ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ.

ವೀಣೆಯ ಆಕಾರವನ್ನೇ ಹೋಲುವ 'ಸ್ವರಬತ್' ತಂತಿವಾದ್ಯಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಮುಖ ವಾದ್ಯ. ಇದು ಸರೋದ್ಗೆ ಸನಿಹವಾದ ವಾದ್ಯ, ಸುಮಧುರ ನಾದವನ್ನು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುವ ಸ್ವರಬತ್ ನುಡಿಸುವ ಕಲಾವಿದರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿರಳಾತಿ ವಿರಳ. ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ವರಬತ್ ಅನ್ನು ಸ್ವಾತಿ ತಿರುನಾಳ್, ವೀಣೆ ಶೇಷಣ್ಣ, ಬಾಲುಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರು, ಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್... ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸ್ವರಬತ್

ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಮರದಿಂದ ತಯಾರಿಸುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ತಂತಿಗಳಿರುವ ಜಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಇರುವಲ್ಲಿ ತಂತಿಗಳು ಇದ್ದು, ಇದನ್ನು ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮೀಟುವ ಮೂಲಕ ಸ್ವರಗಳು ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುತ್ತವೆ. ಸ್ವರಬತ್ಗೆ ಸ್ವರಗತ್ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಇದು ಬಹಳ ಅಪರೂಪದ ತಂತಿವಾದ್ಯ. ವೀಣೆ ನುಡಿಸಾಣಿಕೆ ಗೊತ್ತಿರುವವರು ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ನುಡಿಸಬಹುದು.

ಈ ವಾದ್ಯ ಇದೀಗ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಂಗೀತ ಕಲಾವಿದರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಸ್ವರಬತ್ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಳಿವಿನಂಚಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಇಂತಹ ಸುಮಧುರ ಮಾಧುರ್ಯ ಹೊಮ್ಮಿಸುವ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಂಗೀತಾಸಕ್ತ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅದರಲ್ಲೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಈ ವಾದ್ಯಕ್ಕೆ ಪರ್ಷಿಯಾದಲ್ಲಿ 'ಸ್ಪಿಂಗ್ ಮೆಲೋಡಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸಿತಾರ್ ನುಡಿಸುವ ಕಲಾವಿದರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುರ ಬಹಾರ್ ನುಡಿಸಬಲ್ಲವರಾದರೂ ಈ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ನೈಪುಣ್ಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಾತಿ ತಿರುನಾಳ್ ಅವರು ಸ್ವರಬತ್ ವಾದ್ಯದ ಆದ್ಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಮಹಾನ್ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರು. ಇವರ ಸುಮಾರು 400 ರಚನೆಗಳು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಪದ್ಮನಾಭ ದೇವರ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ 1000 ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮನೆಮಾತಾಗಿವೆ. ಎಂಟು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರು.

'ಸುರ ಬಹಾರ್' ಆಲಾಪ

ಸುರ ಬಹಾರ್, ಸಿತಾರ್ ಅನ್ನೇ ಹೋಲುವ ತಂತಿವಾದ್ಯ. ಸುರ ಬಹಾರ್ ಅನ್ನು 'ಬೇಸ್ ಇನ್‌ಸ್ಟ್ರುಮೆಂಟ್' ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಉಸ್ತಾದ್ ಶಫಾತ್ ಖಾನ್ ಉತ್ತಮ ಸುರ ಬಹಾರ್ ವಾದಕರು. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಾದ್ಯದ ಕಂಪನ್ನು ಹರಡುತ್ತಿರುವ ಉಸ್ತಾದ್ ಖಾನ್ ಮನೆತನವೇ ಸಂಗೀತದ್ದು. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ದ್ವುಪದ ಶೈಲಿಗೆ ಹೇಳಿಮಾಡಿಸಿದ ವಾದ್ಯವಿದು. ಇದರಲ್ಲಿ ದ್ವುಪದ್ ಅಲಾಪ, ಜೋಡ್ ಮತ್ತು ಜಾಲಾವನ್ನು ನುಡಿಸಬಹುದು. ಮಧ್ಯ ಸ್ವಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿಸುವ ಈ ವಾದ್ಯಕ್ಕೆ ತಬಲಾಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಖಾವಾಜ್ ಎಂಬ ಅವನದ್ದ ವಾದ್ಯವೇ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸಾಧಿ ವಾದ್ಯ.

ಸುರ ಬಹಾರ್ 1825 ರಲ್ಲಿಯೇ ಉಗಮವಾಯಿತು. ಉಸ್ತಾದ್ ಸಹೇಬ್‌ಖಾನ್ ಖಾನ್ ಮತ್ತು ಲಖನೌದ ಸಿತಾರ್ ವಾದಕ ಉಸ್ತಾದ್ ಗುಲಾಮ್ ಮೊಹಮ್ಮದ್ ಖಾನ್ ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದರು. ಈ ವಾದ್ಯದ ಒಂದೇ ತಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಕರವಾದ ರಾಗಗಳನ್ನೂ ನುಡಿಸಬಹುದು. ವಿಲಂಬಿತ್ ಲಯ ಮತ್ತು ನಿಧಾನ 'ನಡೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ನುಡಿಸಬಹುದಾದ ವಾದ್ಯವಿದು.

ಉಸ್ತಾದ್ ಶಫಾತ್ ಖಾನ್

ಸಿತಾರ್ ಮಾಂತ್ರಿಕ ಪಂ. ರವಿಶಂಕರ್ ಮತ್ತು ನಿಖಿಲ್ ಬ್ಯಾನರ್ಜಿ ಕೂಡ ಸಿತಾರ್ ಜತೆಗೆ ಸುರ ಬಹಾರ್ ವಾದ್ಯವನ್ನೂ ನುಡಿಸಿ ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಉಸ್ತಾದ್ ಇಮ್ರತ್ ಖಾನ್ ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಭಾರತ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಮೆರಿಕ, ಯೂರೋಪ್, ಈಶಾನ್ಯ ಏಷ್ಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನುಡಿಸಿ ವಿಶ್ವಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇಂದು ಸುರ ಬಹಾರ್ ವಾದಕರು ಬಹಳ ಅಪರೂಪ. ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟೇ ಕಲಾವಿದರು ಸುರ ಬಹಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

■ ಯು.ಎ.